

Róziiewicz, Jerzy

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Metodologii

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 17/2, 380-381

1972

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

popularnego w okresie Oświecenia tłumacza i publicyisty — pozwalają wnosić, iż to on właśnie przełożył je z języka francuskiego. W dalszym ciągu referatu mgr Mincer podał bliższe informacje o Karczewskim oraz o autorach tłumaczonych artykułów: kawalerze de Jaucourt i o l'abbé Mallet.

W dyskusji, która koncentrowała się głównie wokół różnej w różnych okresach recepcji *Encyklopedii Francuskiej* w Polsce i w której zastanawiano się nad intencjami przetłumaczenia analizowanych przez mgr Mincera artykułów udział wzięli: doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa, doc. J. Rudnicka, prof. K. Mrozowska i dr J. Dybiec.

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII METODOLOGII

Dnia 23 listopada 1971 r. odbyło się w Krakowie pod przewodnictwem doc. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej posiedzenie Zespołu Historii Metodologii, na którym mgr Ryszard Torchalski wygłosił referat *Józef Supiński — polski teoretyk pracy*.

Autor referatu, wychodząc od stwierdzenia, że praca ludzka stanowiła od wieków przedmiot refleksji wielu filozofów i uczonych omówił krótko działalność Polaków w tym zakresie, zatrzymując się nieco dłużej nad myślami zawartymi w pismach profesora Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego na Marymoncie, Wojciecha Jastrzębowskiego (1799—1882). Z jego nazwiskiem łączy się powstanie ściśle naukowych zainteresowań pracowniczych w Polsce, jest on uznawany za prekursora ergonomii.

Jednak, w znaczeniu bardziej ogólnym, za pierwszego polskiego teoretyka pracy należy — według referenta — uznać Józefa Supińskiego (1804—1893), który problem ten w swoich dziełach omówił wszechstronnie: w ujęciu filozoficznym, socjologicznym i ekonomicznym. Poglądy na temat pracy nie stanowią w twórczości Supińskiego odrębnych rozważań, mieszczą się raczej w jego ogólnym systemie społecznym. Spotykamy je zarówno w *Myśli ogólnej fizjologii wszechświata* (1860) jak i w dwutomowej *Szkole polskiej gospodarstwa społecznego* (1862—1865). Pracę Supiński ujmował jako szczególnie rozumiany rodzaj ruchu, a jej filozofię opierał na podstawach przyrodniczych. Twierdził, że wyniki pracy zależą od wiedzy, sądów i woli człowieka. Praca ludzka posiada wtedy sens, gdy człowiek podczas jej wykonywania wykorzystuje doświadczenia nagromadzone przez poprzednie pokolenia. Praca i wiedza człowieka łączą się ściśle i nierozdzielnie ze sobą. Stosunki społeczne są następstwem i dziełem pracy ludzkiej, a poprzez pracę człowiek zaspokaja potrzeby własne i społeczeństwa. Praca, której potrzebę wyzwała w jednostce środowisko, jest czynnikiem niezbędnym dla organizmu ludzkiego i warunkiem moralności i cnót społecznych. Pracy ludzkiej Supiński przeciwstawia pracę przyrodzoną (pracę przyrody), nie wymagającą nakładów i która może zastąpić pracę człowieka. Zastępowanie takie jest przejawem postępu technicznego. Obok pracy Supiński wymienia dwa inne pojęcia: robotę i zatrudnienie, uznając je razem za trzy wielkie działy wszelkich zajęć i usiłowań ludzkich. Każdy z nich wymaga posiadania się myślą i nauką. W związku z tym rozwój nauk jest ogromnie ważnym czynnikiem doskonalenia się pracy. Mimo że w poglądach Supińskiego wiele jest podobieństw i zapożyczeń od innych myślicieli, to jednak niewątpliwą jego zasługą jest opracowanie wszechstronnej teorii pracy, w której szczególnie istotne wydaje się ściśle wiązanie pracy z nauką.

Po referacie wywiązała się dyskusja, w której kolejno wzięli udział: mgr A. Biernacki, dr Z. Bezwiński, doc. I. Szumilewicz, mgr J. Pragłowski, doc. T. Kowalik, doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa i mgr H. Hołda-Rózewicz.

A. Biernacki pragnął uzyskać odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu poglądy Supińskiego są oryginalne, co Supiński przejął świadomie, a co nieświadomie od

innych myślicieli. To pytanie nadało w pewien sposób kierunek dalszej dyskusji, w której sprawa oryginalności poglądów Supińskiego przejawiała się najczęściej.

W dłuższym wystąpieniu dr Z. Bezwiński mówił m.in., że niewątpliwie Supiński jest prekursorem polskiego pozytywizmu. Jego poglądy nie są oryginalne, nie powołując się na poprzedników, odkrywał on wszystkie prawa już odkryte. Najczęściej nawiązywał do Comte'a i od niego najwięcej zaczerpnął do swojego systemu. Supiński nie był jednak zwykłym konsumentem cudzych myśli, zachodzi pytanie, czy był kompilatorem? Tworząc swój system uważał go za własny i nowy, mimo że trudno w tym systemie znaleźć cokolwiek nowego i oryginalnego. Należałoby chyba — zdaniem dyskutanta — uważać Supińskiego za bardzo zręcznego kompilatora.

Doc. I. Szumilewicz zainteresowała się kwestią mechanicyzmu w koncepcjach Supińskiego. Opierając się na tezach zawartych w referacie, stwierdziła, że mechanicyzm Supińskiego nie był głęboki i konsekwentny. Prosiła także o bliższe wyjaśnienie terminów używanych w pracach Supińskiego, przede wszystkim pytała, co należy rozumieć przez „siłę rzutu” i „siłę rozkładu”.

Częściowo na to ostatnie pytanie starał się odpowiedzieć mgr J. Pragłowski. „Siłę rzutu” należy — zdaniem dyskutanta — rozumieć jako prasiłę, która wywodziła się z wiary katolickiej Supińskiego, natomiast „siła rozkładu” to coś służącego ujednoliceniu całości przyrody, rozkładania istniejących elementów. Zdaniem J. Pragłowskiego w niektórych stwierdzeniach Supińskiego można znaleźć myśli oryginalne, m.in. jego pojęcie „zasobu społecznego” nabiera charakteru całkiem odrębnego bytu, pochodzącego od ludzi, otrzymanego drogą pracy i wiedzy.

Doc. T. Kowalik zwrócił uwagę, że w poglądach ekonomicznych Supińskiego najbardziej oryginalne są jego rozważania dotyczące rozwoju krajów zacofanych. Wychodząc od poglądów burżuazyjnych ekonomistów liberalnych (przede wszystkim Smitha) stworzył Supiński pewne przesłanki dla teorii rozwoju społecznego w krajach gospodarczo zacofanych. Wprowadził on szereg rozróżnień, na których oparł się Stanisław Szczepanowski, a które przypominają współczesne teorie. Warte przypomnienia są wysiłki Supińskiego w zrozumieniu roli wiedzy w tworzeniu wartości. Należy też zdać sobie sprawę, że Supiński długie lata spędził we Francji, do Polski wrócił bez notatek i tworząc swój system nie zdawał sobie sprawy, iż w ogólnej tematyce jest dłużnikiem francuskiej myśli społecznej.

Doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa poruszyła sprawę ujęcia twórczości Supińskiego z punktu widzenia przyszłego jej opracowania, stawiając pytanie, czy należy opracować wybrane zagadnienia, czy też poświęcić Supińskiemu monografię.

Odpowiadając na to pytanie dr Z. Bezwiński zgodził się, że ustawienie przyszłej pracy może być różnorodne, niemniej problemem kluczowym w twórczości Supińskiego jest to, że stanowiła ona etap przejściowy między polską myślą romantyczną a pozytywizmem warszawskim.

A. Biernacki opowiedział się za tradycyjną biografią, natomiast H. Hołda-Rózewicz zaproponowała referentowi, aby „jednostką badania” uczynił światopogląd Józefa Supińskiego, czyli jego całościową wizję świata, przyrody, społeczeństwa, system poglądów, które choć nie zawsze spójne były jednak wewnętrznie koherentne w ramach właściwego sobie stylu. Takie zestrukturalizowanie poglądów Supińskiego umożliwiłoby określenie typu jego światopoglądu (problem ważny ze względu na fakt, iż odnajdujemy w jego twórczości nie tylko elementy zapowiadające dobę pozytywizmu polskiego, ale i dawne, romantyczne) oraz pozwoliłoby na przejście od analiz immanentnych do ustalenia związków między strukturą jego systemu a historycznymi strukturami życia społecznego.